

3 Hoe pensioenbewust zijn we?

Door verschillende instanties en bedrijven wordt onderzoek gedaan naar het pensioenbewustzijn van burgers, hun houding tegenover pensioen en de kennis die zij hebben van (hun) pensioen. In deze paragraaf komt een aantal van deze onderzoeken aan de orde.

Het beeld dat uit deze onderzoeken naar voren komt is:

- dat men pensioen belangrijk vindt, zowel als oudedagsvoorziening maar ook als arbeidsvoorwaarde;
- dat men het belangrijk vindt een en ander te weten over het eigen pensioen, zoals soort pensioen en de toekomstige uitkering;
- maar dat paradoxaal genoeg slechts een klein deel van de mensen ook, volgens eigen zeggen, werkelijk op de hoogte is van het eigen pensioen;
- dat de belangstelling het kleinst is bij jongeren en met de leeftijd toeneemt;
- dat vooral ouderen belangstelling hebben voor en kennis hebben van hun pensioensituatie.

Ouderdomspensioen

Pensioenkijker.nl verzorgt op reguliere basis onderzoek naar het pensioenbewustzijn van Nederlanders¹. Daaruit blijkt dat ongeveer de helft van de mensen zich geen vragen stelt over het pensioeninkomen en dat slechts een kleine groep aangeeft goed op de hoogte te zijn.

tabel 3.1 Hebt u zich in de afgelopen twee jaar weleens de vraag gesteld met hoeveel geld u het moet doen tijdens uw oudedag?

	2004	2005	2006	2007
Ja	35,7	30,2	26,2	32,4
Nee	51,8	56,9	63,6	52,2
Nee, want ik ben daarvan al goed op de hoogte	12,5	12,9	10,1	15,4

Bron: Pensioenkijker.nl.

Van de mensen die zich afvroegen hoe het zit met hun oudedagsvoorziening (ongeveer een derde), is de helft op zoek gegaan naar specifieke informatie en daarvan vindt 85 procent de gevonden informatie bevredigend. De belangrijkste informatiebronnen zijn dan: pensioenoverzicht/bericht, pensioenadviseur, pensioenfonds of verzekeraar en internet. Vanaf 2004 stijgt het aandeel van internet en daalt het aandeel van pensioenoverzicht en pensioenfonds/verzekeraar.

1 Voor meer gegevens over deze onderzoeken zie www.pensioenkijker.nl (pers, persberichten).

Partner- en arbeidsongeschiktheidspensioen

In het onderzoek zijn dezelfde vragen gesteld voor partnerpensioen en arbeidsongeschiktheid. Ongeveer 20 procent vindt dat hij goed op de hoogte is en ongeveer 50 procent heeft zich de vraag met hoeveel de partner het zou moeten doen überhaupt niet gesteld. Bij arbeidsongeschiktheid vindt ongeveer 14 procent dat hij goed op de hoogte is van de arbeidsongeschiktheidsuitkering en -pensioen en heeft ongeveer 70 procent zich niet de vraag gesteld naar de hoogte daarvan.

De houding tegenover pensioen

De onderstaande tabel geeft aan hoe men zich opstelt ten aanzien van pensioen.

tabel 3.2 Welke van de onderstaande stellingen is het meest op u van toepassing?

	2005	2006	2007
Ik maak me niet druk om mijn pensioenvoorziening; dat zien we dan wel weer	45,6	46,9	33,4
Ik vind het wel belangrijk om te weten of mijn pensioenvoorziening goed geregeld is, zonder de details te kennen	42,9	43,5	54,5
Ik houd me goed op de hoogte van de ontwikkeling rond mijn pensioen	11,5	9,6	12,1

Bron: Pensioen kijker.nl.

Uit de cijfers blijkt dat een toenemend deel van de mensen het belangrijk vindt op de hoogte te zijn van zijn pensioenregeling, maar vervolgens doet zich de paradoxale situatie voor dat maar weinig mensen zich ook goed op de hoogte houden².

Vrouwen maken zich minder druk over pensioen dan mannen en mannen houden zich meer dan vrouwen goed op de hoogte van de ontwikkelingen rond pensioen. Verder blijkt dat jongeren (< 35 jaar) zich niet druk maken over pensioen, de groep 35-45-jarigen het belangrijk vindt dat het pensioen goed geregeld is en dat de groep 55-65 jaar zich goed op de hoogte houdt van de ontwikkelingen rond het pensioen.

'Pensioen kennis bedroevend, Werknemers hebben geen benul van oudedagsregeling'

Deze kop stond op 22 augustus 2007 boven een artikel in Het Financieele Dagblad waarin werd gerapporteerd over een onderzoek in opdracht van Zwitserleven. Uit dit onderzoek blijkt dat twee derde van de pensioenverzekerden zich niet verdiept in de eigen pensioenvoorziening. Bijna de helft weet niet of men een eindloon- of middelloonregeling heeft.

2 Daarbij valt een zekere discrepantie op tussen tabel 3.1 en 3.2 in het percentage mensen dat van zichzelf vindt dat ze goed op de hoogte zijn.

Uit het onderzoek blijkt tevens dat de onbekendheid met het pensioen bij vrouwen groter is dan bij mannen en dat de onbekendheid met het toenemen van de leeftijd afneemt. Van de laagopgeleiden weet 57 procent niet welk type regeling hij heeft. Bij de hoogopgeleiden is dit 37 procent (en voor de middengroep 50 procent).

'Jeugd haat pensioenpraat' is de kop waar onder *De Volkskrant*, op 29 augustus 2007, berichtte over een onderzoek gehouden in opdracht van ING. Daaruit bleek dat een jongvolwassene nog liever naar de tandarts gaat dan dat hij zich in zijn oudedagsvoorziening verdiept. Als belangrijkste redenen om niet met pensioen bezig te zijn, komen uit het onderzoek: 'het duurt nog te lang voordat pensioen aan de orde is' (42 procent) en 'het is te ingewikkeld' (30 procent). Twee derde van de deelnemers gaf aan dat als het goed inzichtelijk is hoeveel men nodig heeft voor later, men bereid is actie te ondernemen.

Informatie door werkgevers³

Pensioenkijker.nl heeft ook onderzocht hoe vaak werkgevers hun medewerkers informeren over pensioen⁴. Het blijkt dat 30 procent dat meerdere keren per jaar doet, 43 procent informeert ten minste een keer per jaar en 23 procent informeert zijn werknemers nooit over pensioen⁵.

Van de werkgevers vindt 62 procent dat de werkgever verantwoordelijk is voor het verschaffen van informatie, maar 66 procent vindt de pensioenuitvoerder daarvoor het meest geschikt. Veel werkgevers vinden echter ook dat de pensioenuitvoerder en de werknemer zelf verantwoordelijk zijn voor pensioeninformatie.

Van de werkgevers geeft een derde aan goed in staat te zijn om zijn werknemers te informeren; eveneens een derde geeft aan daartoe niet in staat te zijn.

Ook aan werknemers is gevraagd of zij bij baanverandering door hun werkgever zijn geïnformeerd over pensioen⁶. Het blijkt dat van de medewerkers die stopten met werken in loondienst, 26 procent geen pensioeninformatie heeft ontvangen, terwijl 16 procent niet weet of men informatie heeft ontvangen. Van de overigen (degenen die weten dat ze geïnformeerd zijn) vindt 54 procent deze informatie ook duidelijk.

Van de medewerkers die van baan wisselden, heeft 19 procent geen pensioeninformatie ontvangen van de nieuwe werkgever en weet 16 procent niet of men informatie heeft ont-

3 In de Pensioenwet wordt bepaald dat de werkgever de nieuwe werknemer moet informeren of hij hem wel of niet een pensioenovereenkomst aanbiedt (art. 7) en dat hij ervoor moet zorgen dat de werknemer via een startbrief door de pensioenuitvoerder geïnformeerd wordt over de basispensioenregeling (art. 21).

4 Pensioenkijker.nl, persbericht juni 2007.

5 Het meest wordt geïnformeerd in de industrie, de financiële en de zakelijke dienstverlening (meer dan 50% informeert ten minste jaarlijks), het minst (minder dan gemiddeld) wordt geïnformeerd in de detail- en groothandel (30% informeert nooit), zorg en welzijn (26%), de overheid (25%) en het onderwijs (38%). Zie Pensioenkijker.nl, persbericht juni 2007.

6 Pensioenkijker.nl, persbericht juli 2007.

vangen. Van de overigen vindt 60 procent de informatie duidelijk. Als de informatie is ontvangen van de nieuwe werkgever vindt 86 procent deze informatie duidelijk. Medewerkers die aan hun eerste baan beginnen, ontvangen in 90 procent van de gevallen informatie van de werkgever over het pensioen.

Nogmaals OP, NP en de houding tegenover pensioen

In opdracht van het ministerie van SZW is in 2006 en 2007 de *Kennis van ouderdomspensioen* onderzocht⁷. Uit dit onderzoek blijkt dat zo'n 80 procent van de ondervraagden een goed ouderdomspensioen (OP) belangrijk vindt en dat eveneens 80 procent het een belangrijke arbeidsvoorwaarde vindt.

Zo'n 90 procent geeft aan het belangrijk te vinden inzicht te hebben in de wijze waarop hun ouderdomspensioen geregeld is, in de hoogte van het toekomstig pensioen en in de kosten. Ruim 40 procent verwacht goed tot uitstekend rond te kunnen komen van het pensioen, nog eens 40 procent verwacht er redelijk mee te kunnen rondkomen.

Tegelijkertijd geeft echter 44 procent aan geen idee te hebben van de hoogte van het toekomstige ouderdomspensioen en blijkt 33 procent niet te weten wat voor type pensioenregeling men bij zijn werkgever heeft. Verder weet 29 procent niet of er een partnerpensioen is, terwijl ruim 70 procent aangeeft een nabestaandenpensioen belangrijk te vinden⁸.

Een opvallende uitkomst is verder dat de helft van de respondenten aangeeft dat de verantwoordelijkheid voor het regelen van het ouderdomspensioen bij henzelf moet liggen.

De kosten van pensioen

In het onderzoek in opdracht van het ministerie van SZW blijkt tevens dat 45 procent van de respondenten totaal niet weet wat de kosten zijn van het toekomstige ouderdomspensioen, terwijl 80 procent aangeeft het belangrijk te vinden inzicht te hebben in de kosten van het toekomstig ouderdomspensioen.

Ook uit het onderzoek van Pensioenkijker.nl blijkt dat mensen geen idee hebben wat pensioen (AOW plus aanvullend pensioen) kost. Ruim 40 procent denkt 10 procent of minder van het bruto-inkomen, 10 procent denkt dat het premiepercentage tussen de 11 en 15 procent ligt, 4 procent tussen 16 en 20 en slechts 1 procent denkt dat de premie 21 procent of hoger is (18 procent geeft aan geen pensioen op te bouwen, 23 procent geeft op geen betaald werk te hebben).

7 Ministerie van SZW (2007) *Enquête 'Kennis van ouderdomspensioen', toelichting op de eerste herhalingsmeting, Eindrapport*. Onderzoek verricht door Research voor Beleid.

8 Uit de antwoorden van degenen die aangeven wel te weten hoe het met het nabestaandenpensioen (NP) zit, blijkt dat velen een verkeerd antwoord geven. Ruim 60 procent gaat uit van NP op opbouwbasis terwijl (in 2006) voor maar 36 procent van de actieve deelnemers het NP wordt gefinancierd op opbouwbasis.

De premie voor de AOW bedraagt 17,9 procent in de eerste twee schijven van de inkomstenbelasting, dat wil zeggen over max. _ 31.589 (Belastingplan 2008). Volgens gegevens van De Nederlandsche Bank (Statistisch Bulletin maart 2007) bedraagt de gemiddelde premie voor het aanvullende pensioen (2007) circa 16 procent van het salaris (werkgever 10,6 en werknemer 5,2)^a.

a Er is hierbij een duidelijk onderscheid tussen bpfen en opfen. Bij bpfen is de premie gemiddeld 15,2 % van het salaris, waarvan 9,8 voor de werkgever en 5,4 voor de werknemer. Bij de opfen is de gemiddelde premie 21%, waarvan 18,5 voor de werkgever en 2,5 voor de werknemer.

Financiële planning

Mensen plannen niet echt ver vooruit wat hun financiën betreft. De meeste huishoudens (80 procent) stellen zich geen financiële doelen voor de lange termijn⁹. Van de onderzochte huishoudens geeft 40 procent aan goed te zijn voorbereid op pensionering, 30 procent vindt dat ze zich beter moet voorbereiden. Paren, hoger opgeleiden (mbo, havo en hoger), ouderen (50 jaar en ouder) en meer verdienenden (meer dan modaal) zijn beter voorbereid dan de andere groepen. Mensen die vinden dat ze goed zijn voorbereid, blijken vaker gesproken te hebben met een adviseur dan degenen die zich onvoldoende voorbereid vinden.

Van de huishoudens denkt 39 procent voldoende pensioen te hebben opgebouwd als ze gaan stoppen met werken. 25 procent denkt dat het onvoldoende is en 36 procent weet het niet. Het antwoord 'weet niet' wordt veel gegeven door jongeren (jonger dan 30 jaar, 50 procent) en minder door ouderen (50 tot 65 jaar, 30 procent). Verder blijkt dat de groep die denkt voldoende pensioen te hebben opgebouwd, meer gebruik maakt van de verschillende mogelijkheden om in pensioeninkomen te voorzien dan de groep die denkt onvoldoende te hebben opgebouwd.

Ook uit marktonderzoek blijkt de geringe interesse voor financiën. Onderzoeksbureau GfK onderscheidt binnen de groep financiële consumenten een categorie 'ongeïnteresseerde leek' en ziet deze groeien van bijna 14 procent in 2000 tot 18,5 procent in 2006¹⁰. Van deze groep bezit slechts 9 procent (enige) financiële kennis en heeft niemand belangstelling voor financiële zaken.

9 Nibud (2007) *Goed geregeld, geldzaken nu en later*, Utrecht, Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting, oktober 2007.

10 GfK (2007) *Jaargids 2007*, www.GfK.nl.